

Преглед на стопанската политика

Седмичник

© ИПИ http://www.ime.bg/pr_bg

В броя ще прочетете:

Защо, до кога и трябва ли?

Изпълнението на бюджета през първата половина на 2006 г.

Тенденции в ипотечното кредитиране в България, Хърватска и Румъния (институционални аспекти)

Стратегия за развитие на пловдивския панаир – дебатите продължават

Пак ли?

Честит рожден ден, професор Фридман!

Институт за пазарна икономика е носител на Templeton Freedom Award за 2006 година.

Защо, до кога и трябва ли?

Светла Костадинова

Как така се случва, че повечето частни фирми са защитници на концесиите, приватизацията и продажбата на държавни активи, а все ще се намерят “важни”, “стратегически” инвеститори, които заслужават правителствена помощ?!

Как правителството преценява, че е “време” да се променят правилата в интерес на определени компании?

Как така големи частни компании, които са наследници на държавните монополи и работят на международния конкурентен пазар, ще искат получаване на концесия на пристанища от правителството без търг?

От къде на къде ресорният министър “ще мисли” какво да прави и ще сформира специална работна група, която да се справи с проблема и исканията на компаниите?

Защо ако така или иначе при обявяване на концесия тези компании ще са вероятно единствените, които се явят и ще спечелят, трябва да се променя законът?

Защо държавата не представлява интереса на данъкоплатците да преследва най-висока цена, а бърза да се напасне на отделни компании?

Каквито и да са отговорите, право е на всеки здравомислещ български гражданин да се чувства излъган.

За какво става въпрос?

Транспортното министерство търси правна възможност “Лукойл България”, “Петрол”, “Юмикор”, “Агрополихим”, “Солвей - Соди” и “Ойл танкинг” да получат концесии за пристанищата, които използват. По решение на правителството е създадена работна група, която обсъжда вариантите компаниите да вземат концесиите без търг или конкурс. Действащият вече закон за концесиите не допуска тази възможност. Засега транспортното министерство няма яснота как интересите на компаниите, които експлоатират тези пристанища, могат да бъдат защитени. Ако имахме ясен отговор по какъв начин ще бъде защитен интересът на инвеститора и държавата, щяхме да го предложим, каза Мутафчиев. Той поясни, че един от вариантите е да се променят законите за концесиите и за пристанищата, за

да се реши проблемът. Според него друга възможност е компаниите да създадат смесени дружества с държавата.*

Има ли разумни хора в министерството на транспорта?

Трябваха ни години за да достигнем до приемането на закон за концесиите, в който част от възможностите за корупция и прилагане на съмнителни схеми са горе-долу ограничени.

Трябваха ни години, за да е вписано в закон: който иска да получи концесия да се яви на търг; най-високата предложена цена печели.

Ще ни трябват години, за да се научи правителството по най-бързия и прозрачен начин да отдава концесии и да следи за изпълнението на поетите задължения.

Ще са необходими години, за да проумеят определени предприемачи, че не трябва да разчитат на държавата за получаване на преференциално отношение.

Въпросът е:

1. Имаме ли толкова време;
2. Кой плаща за отлагане и нарушаване на процеса;
3. Ще остане ли нещо за отдаване на концесия.

* *Източник: вестник Дневник. За повече информация виж [тук](#).*

Изпълнението на бюджета през първата половина на 2006 г.

Димитър Чобанов

Министерството на финансите оповести официално данните за изпълнението на бюджета през първите 6 месеца на годината. Общите приходи в консолидираната фискална програма достигат 9 580 млн. лв., а разходите – 8 172.6 млн. лв., което означава, че временният излишък е в размер на 1 407.4 млн. лв. или почти 3.1% от прогнозния брутен вътрешен продукт, използван при изготвянето на бюджета за годината. Фискалният резерв се повишава и към края на юни достига 5 127.6 млн. лв., изчислен по програмни валутни курсове¹.

Нарастването на общите приходи спрямо същия период на 2005 г. е с 8.3%, което представлява понижение на този темп в сравнение с данните от началото на годината до месец май, чийто размер е 9.8%. Така се нарушава тенденцията от предходните месеци, причината за което е понижаването на приходите през юни. Докато през април те са почти 1.8 млрд. лв., а през май достигат почти 1.9 млрд. лв., през юни те се понижават до около 1.5 млрд. лв. Част от това развитие се

дължи на сезонни фактори, но понижението спрямо аналогичния период на предходната година е значително по-голямо (около 400 млн. лв. през 2006 г. спрямо почти 100 млн. лв. през 2005 г.). Това развитие до голяма степен се дължи на факта, че се получава временно повишаване на приходите през април и май поради годишното изравняване при плащането на данъците върху личните доходи и печалбата, както и на някои други данъци.

През юни спрямо май най-съществено е относителното намаление на приходите от данъка върху доходите – 38%, след това са тези от данъка върху дивидентите – 21.7%. В абсолютно изражение най-голямо е намалението на приходите от осигуровки – 54.6 млн. лв., следвано от намалението при приходите от акцизи – 40.8 млн. лв. Значително е намалението при неданъчните приходи, които от 369.3 млн. лв. през май се понижават до 231.7 млн. лв. през юни, както и на помощите – понижение със 78.6 млн. лв.

През месец юни се наблюдава понижение на разходите в консолидирания бюджет, но то е по-малко от това при приходите. Разходите намаляват с 213.9 млн. лв. или почти 13.9%. Общите разходи за първото полугодие на 2006 г. се повишават с 5.9% спрямо аналогичния период на 2005 г. и достигат 8 172.6 млн. лв., което представлява 44.8% от предвидените разходи за годината.

Разликата в методологията на отчитане значително затруднява сравнението с

¹ Левовата равностойност на салдата по валутните сметки за 2006 г. се изчислява според валутните курсове, валидни за 31 декември 2005 г., за да се осигури съпоставимост на данните.

предходната година. Това се отнася за разходите за заплати и възнаграждения на персонала и за текуща издръжка, както и субсидиите. Все пак т.н. дискреционен елемент от разходите – нелихвените разходи нарастват с 6.5% или 475.5 млн. лв., като съществен процент от тях са текущи, докато капиталовите се понижават с 6.8%. Следователно поддържането на администрацията и на публичния сектор като цяло струва все по-скъпо на данъкоплатците, докато добавената стойност от него (ако допуснем, че изобщо съществува такава) намалява. Това поставя въпроса дали се предприемат необходимите действия от страна на правителството за подобряване ефективността на публичния сектор.

Фокусът в момента се поставя върху ефективното усвояване на средствата от Европейския съюз. Тези средства се предвижда да са около 11 млрд. евро или около 21.5 млрд. лв. за периода от 2007 до 2013 г. Това е приблизителният размер на приходите в консолидирания бюджет само за първата от тези години – 2007* - 21.2 млрд. лв., а ако се отчете практиката за системно подценяване на приходите те вероятно ще надхвърлят посочената сума. Следователно вниманието се съсредоточава върху проблем, който също е важен, но в значително по-малка степен от ефективното изразходване на средствата, които се отнемат от българските данъкоплатци.

Резултатите от изпълнението на бюджета до средата на 2006 г. показват, че действителните приходи за поредна година ще надхвърлят заложените стойности. Те вероятно ще достигнат около 19.5 млрд. лв. Ако се следва политиката по ограничаване размера на разходите до заложените 93% от общия им размер, това ще позволи постигането на поставената цел за излишък от около 3.2% от БВП. Смисълът на този излишък е противодействие на дефицита по текущата сметка чрез публични спестявания, които се извършват за сметка на частните. По този начин се пропуска възможността за понижение на данъците. То би могло да се изрази в премахване на данъка върху личните доходи или на данъка върху печалбата, или по-значително намаление на осигурителната тежест. Подобриеното на конкурентоспособността на фирмите би могло да се случи чрез насърчаване на инвестициите при въвеждането на нулевата ставка по реинвестираната печалба. Всичко това не беше изпълнено и отново се пропуска възможността за даване на силен позитивен импулс за икономиката. При липсата да други реформи, разширяващи индивидуалната свобода, това означава запазване на сегашните темпове на растеж, но не и тяхното ускоряване.

* Виж “Доклад по тригодишната бюджетна прогноза за периода 2007-2009 г.” [на Министерството на финансите](#)

Изпълнение на консолидирания бюджет за периода януари-юни (млн. лв.)

	2005	2006	промяна
Приходи и помощи	8846.2	9580	8.3%
Данъчни приходи	6934	7761.9	11.9%
Осигуровки	2088.3	2059.6	-1.4%
Корпоративен данък	608.9	757.5	24.4%
Данък върху дивидента и доходите	48.7	65.6	34.7%
Данък върху доходите на физическите лица	617.1	634.6	2.8%
Данък върху добавената стойност	2191	2588.7	18.2%
Акцизи	973.5	1163.6	19.5%
Мита и митнически такси	171.8	205.9	19.8%
Други данъци	97.5	113.1	16.0%
Неданъчни приходи	1694.9	1619.3	-4.5%
Помощи	217.4	198.8	-8.6%
Разходи	7719	8172.6	5.9%
Заплати и възнаграждения на персонала	814.9	1255	54.0%
Социални и здравно-осигурителни вноски	292.6	402.1	37.4%
Текуща издръжка	2011.4	1662.9	-17.3%
Лихви	429.3	407.4	-5.1%

Лихви по външни заеми	330.1	302.2	-8.5%
Лихви по вътрешни заеми	99.1	105.1	6.1%
Социални разходи, стипендии	2967.1	3387.8	14.2%
Субсидии	422.9	329.4	-22.1%
Капиталови разходи, приръст на държавния резерв и изкупуване на земеделска продукция	780.8	728	-6.8%
Трансфери, нето	0	0	-
Дефицит/излишък	1127.3	1407.4	24.8%
Финансиране	-1127.3	-1407.4	24.8%
Външно финансиране - нето	-1478.4	-896.7	-39.3%
Вътрешно финансиране - нето	-732.4	-539.9	-26.3%
Приватизация, придобиване на дялове и акции и възмездни средства - нето	1083.6	29.2	-97.3%
Приходи от приватизация	1159.8	43	-96.3%

Източник: Министерство на финансите

Тенденции в ипотечното кредитиране в България, Хърватска и Румъния (институционални аспекти)

Красен Станчев

През седмицата БНБ публикува данни за състоянието на банките през първата половина на тази година. В пресата бяха направени сравнения със същия период на 2005 година. Смятам, че е важно в този контекст да се обърне внимание на институционалната рамка на ипотечното финансиране, като ролята и мястото на българската банкова система се сравни с тази на банковия сектор в страни, които са също на прага на Европейския съюз.

В основата на направените тук наблюдения са изследванията на ИПИ на тези въпроси, провеждани редовно от 1998 г. насам, както и на изследвания на Мрежата за ипотечно финансиране в Централна и Източна Европа, на която ИПИ е домакин на страницата в Интернет.

Развитието на пазара на недвижими имоти

В най-общи щрихи то се характеризира с нормалност въпреки рязкото нарастване на търсенето и цените в сегмента на жилищата и ваканционните селища. През 2005 година има признаци за успокояване на търсенето на имоти именно в тези сегменти. Но е ясно увеличаването на търсенето на големи търговски обекти и индустриални имоти. Признаци на увеличаване на търсенето има и по повод земеделските земи.

Тази таблица дава общата картина.

България: динамика на цените по вид недвижимост

Вид/ година	2000	2001	2002	2003	2004	2005/2006
Апартаменти	=	=↑	↑	↑	↑	↑=
Ваканционни жилища	Н.д.	Н.д.	↑	↑	↑	↑=
Търговски имоти (големи обекти)	=	=	↑	↑	↑	↑
Индустриални имоти	=	=	=	=↑	=↑	=↑
Земя	↓	↓	=	=	=↑	↑

Източник: ИПИ, на основата на собствени проучвания

Забележка: Н.д. – няма данни

Тя е основана на проучване на цените. Смятаме, че те правилно отразяват съотношението на търсене и предлагане. Различният цвят на стечението на обстоятелствата през отделните години означава различен интензитет на нарастването на цените: по тъмният цвят предполага по-силно нарастване, стъпката на промяна на интензитета е 20%.

Сравнение с положението в Хърватска и Румъния

И в тези страни тенденцията е към покачване на цените и общата картина е приблизително същата.

Водещо положение на пазара в Румъния имат индустриалните и търговските площи (при запазен, но не толкова интензивен, интерес към строителството на апартаменти с изключение на Букурещ, Тимишоара и някои други градове).

Сравнително нисък е делът на т.нар. ваканционни селища, поради закъсняла приватизация на туризма в Румъния и по-висока степен на уреденост на отношенията на собственост по крайбрежието в Хърватска (при относително висока доходност на установените традиции в тамошния туризъм, неговия по-дълъг сезон и по-добро име).

И в двете страни е по-изявен интересът към земя, в частност търсенето на земеделска земя. Обясненията на разликите трябва да се търсят в историята – в обстоятелството, че в Хърватска няма национализация и колективизация на собствеността на земя и в по-бързото съвземане от колективизацията в Румъния.

Цените в Румъния и Хърватска са между 1,5 – 2,5 пъти по-високи отколкото в България за всички сегменти на пазара.

Общото между трите страни е, че навсякъде има тенденция към изравняване на цените на кв.м. жилищна площ с месечния доход на човек, отчетен от официалната статистика.

Институционални разлики и предимства

Институционалната уредба в България има някои преимущества. Това се дължи на:

- по-добрата уредба на ипотечните облигации,
- липсата на специализирани институции като специфични ипотечни банки,
- на относително по-ранното навлизане на пазара на дружествата със специална инвестиционна цел (ДСИЦ),
- на участието на частните пенсионни фондове в процеса на инвестиране в недвижимост (чрез ипотечни облигации и ДСИЦ).

В резултат вторичният пазар на ипотечни облигации в България, макар и в зародиш, е значително по-развит от този в Хърватска и Румъния, особено Румъния – където уредбата на ипотечните облигации и ДСИЦ е по-сложна, по-скъпа за участниците в пазара и тепърва предстои да бъде приложена.

В Хърватска могат да се „пакетират“ стандартни кредити и да се емитират ипотечни ценни книжа, но интересът изглежда слаб – според мен заради липса на институционално търсене. Причина за него е по-тромавата

уредба на пенсионните фондове, които по времето на президента Туджман бяха основни участници в приватизацията на държавните предприятия.

Състоянието на кредитните регистри и частните кредитни бюра е горе-долу същото като в България, но тук по отношение ролята на кредитното бюро изглеждат за напредък е по-добър, особено след като през 2006 година предразсъдъците спрямо него (и у държавни организации, и у частния сектор) започват да се преодоляват. Известно изоставане във функционирането на тези институции има в Румъния, поради късната приватизация на банките, особено на румънския аналог на българската ДСК. Възможност за изпреварване по тази институционална линия има в Хърватска; там концепцията за частно кредитно бюро, учредено от членовете на асоциацията на търговските банки, е готова, но изглежда има колебания у националната банка.

Разлики във визията и сътрудничеството

Хърватската банкова общност е доста по-обединена по повод търсенето на общи рамкови решения, особено по повод въздействията на регламентите на ЕС. По тези въпроси съществува интензивна размяна на мнения и съвместни действия между местните институции и организациите-„майки“ в Европа.

И в трите страни човешкият капитал на системата е по-същество международен, а подготовката на кадри е на добро равнище.

В Румъния персоналят на системата е малко по-неподготвен, но – както преди години това стана в България – се учи много бързо. Интересът към сектора и пазара на недвижими имоти е огромен.

Какви са поуките за България?

Основното предимство на България е обстоятелството, че първичният пазар не е сегментиран от институционално гледище. Няма значителни държавни програми, които да изкривяват цените и да регулират наемите. Но това е само засега. Управляващата в момента коалиция има прекалено много нездравословни замисли в тази насока. Има проблеми и с дългосрочното договаряне на наемите, които са заложили в закона за задълженията и договорите. Те са една от пречките пред инвестициите в индустриални и търговски площи. Съответните промени в този закон са разработени и са известни на

мнозинството в законодателното събрание, но то не намира време за тях, макар да става дума за промяна на една фраза.

Както стана дума, в България е по-високо разнообразието на вторичния пазар, по-ясна е уредбата на ДСИЦ и ипотечните облигации и са добри перспективите за усъвършенстване на размяната на информация между банките и между тях и другите пазарни дейатели.

Стратегия за развитие на пловдивския панаир – дебатите продължават

Адриана Младенова

През седмицата отново се възроди темата за евентуалното реструктуриране на международния панаир в гр. Пловдив. Годици наред вече се водят дебати и публични обсъждания за “съдбата” на панаира и все пак към момента няма единна визия от страна на управляващите за развитието му.

През 2002 г. панаирът беше включен в забранителния списък за приватизация, което означава, че дружеството може да бъде приватизирано единствено със стратегия, която се одобрява от парламента. Разпространените доводи за това решение бяха, че развитието на панаира е част от външната политика на страната, поради притежаваните от компанията няколко гласа в международна организация за панаирни изложения. По-късно беше прието решението да се листва 49% от капитала на дружеството на борсата, но след драматични събития беше преустановена процедурата. Пловдивската общност, начело с общината и неправителствени организации, застана твърдо срещу тази идея. Единственото обяснение за тези действия беше следното: *“панаирът е свързан с развитието на българската държавност и националната икономика”*. Явно това е достатъчен мотив за противопоставяне на частния сектор, въпреки че няма причинно-следствената връзка между това твърдение и необходимостта панаирът да остане във владение на държавата. Защото подобна обосновка срещу приватизацията на дружеството значи да се приеме априори твърдението, че частният сектор работи против интересите на националната икономика. А фактите говорят точно обратното – успешните бизнес начинания в дадена икономика се развиват по най-добрия начин от частния

въпреки казаното съществува възможност за нарушаване на свободата на договарянето по повод депозитите и спестяванията в частни пенсионни фондове. Идеите в тази насока са критикувани нееднократно от ИПИ, но засега без успех.

сектор, при наличието на свобода на договарянето и минимална намеса от държавата.

Според вътрешни оценки са нужни минимум 20 милиона евро за успешното развитие на компанията. За да стартира ефективно привличането на капитали и реструктурирането ѝ, е необходимо да бъде официално утвърдена дългоочакваната “стратегия за продажба и развитие на компанията”. Според представители на управляващите тази стратегия вече е изготвена, но трябва да бъде приета от Министерски съвет преди да влезе в сила. Тя предвижда, че държавата ще запази 51% от дела си в панаира, а останалата част от капитала ще се поделити между общината и частен инвеститор, избран чрез търг.

Панаирът в град Пловдив е печелившо начинание и като такова на управляващите им е трудно да се разделят с него и да предадат мажоритарния пакет акции в ръцете на частния сектор. В същото време е ясно, че държавата не може да направи нужните инвестиции, за да разшири инфраструктурата. Според данни от компанията на предстоящото международно панаирно изложение през есента са заявени около 3900 кв. м. повече от капацитета на панаирното градче. Ще бъдат рязани клоци на дърветата, ще се построи подиум в средата на езерото, само за да може да се справят със ситуацията. Всичко това говори за неефективно планиране на ресурсите, защото панаирът има над стогодишна история и през последните години е имало ясна индикация и тенденция за увеличаване на интереса към международните изложения.

Тази седмица изпълнителният директор на *Агенцията за приватизация* Тодор Николов заяви в медиите, че не е нужно да се намират частни инвеститори, за да се финансира панаирът. В интервю за вестник *Стандарт* той заяви следното: *има достатъчно форми [на финансиране], които няма да донесат риск.*

Частният инвеститор ще иска възвръщаемост на вложеното. Или ще настоява да трансформира този дълг в собственост. Разбира се, че продажбата на част от капитала не е единственият начин да се намерят финансови ресурси за развитието на дружеството, но привличането на частни играчи цели и други резултати, не само изграждане на дадена инфраструктура. Успехът на всяка компания се дължи до голяма степен на управлението ѝ, на начина, по който се използват ресурсите и се влагат средствата. Частните предприемачи имат стимули да развиват компанията така, че да отговори в максимална степен на потребностите на пазара. За да притежава над 50% от компанията, държавата трябва да легитимира необходимостта от това, да докаже експлицитно нуждата да се намесва в стопанската дейност, която е отредена на частния сектор. Фактът, че компанията е печеливша, не означава, че държавата се справя по-добре от частния сектор в управлението ѝ. Напротив - означава, че на тази пазарна ниша съществува достатъчно потенциал за развитието на успешен бизнес и привличането на чужди капитали и know-how в управлението му е задължително.

На територията на община Добрич най-голямата концесионна сделка през 2004г. е сключена с фирма "Добрички панаир" АД за срок от 35 години. Общината има минориотарно участие в компанията в размер на 40%. Целта на концесията е да се инвестират около 2 милиона лева в изграждането на панаирно градче на площ от 40 декара. Само за няколко години добричката компания успява да се наложи на пазара, да

организира едни от най-представителните изложения в областта на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, а интересът към организираните панаири се увеличава от страната и чужбина. Финансовите резултати на дружеството също са индикация за успеха на фирмата. Печалбата ѝ през 2004 г. нараства с 40% спрямо 2003г., а през 2005г. – с около 90%. Взето е решение, че през 2006г. няма да се изплащат дивиденди на собствениците, а печалбата ще се капитализира и дружеството ще увеличи капитала си. Това е достатъчно красноречив пример сам по себе си за успеха на компания с преобладаваща частна собственост, която успява да се наложи в панаирния живот в страната. Не е необходимо да се приема стратегия, а да се оставят частните предприемачи да действат в условията на свободен пазар и конкуренция.

Вместо заключение ще цитираме изказване на вицепрезидента на института "Разум", САЩ, който дава следното кратко представяне на ползите от приватизацията: *"Приватизацията допринася за неща, на които в противен случай не бихме били свидетели – идеи, процеси, иновативни решения. В рамките на държавата рядко се случва успехът да бъде възнаграден по най-добрия начин и иновациите и новите идеи често се провалят. Но приватизацията води до появата на конкуренция, поемане на отговорност, възможност да се чуе и думата на потребителите, защото иновативността и изключителните умения на предприемачите се възнаграждават подобаващо, а посредствеността и провалът се наказват."*

Пак ли?

Светла Костадинова

Не измина и месец откакто стана ясно, че определянето на минимални цени за архитектите и инженерите в инвестиционното проектиране ще отпаднат при влизането на България в Европейския съюз и попаднахме на същата случка.

В гласувания Закон за геодезията и картографията през април 2006 година има изискване за прилагане на минимални цени за

изпълнение на геодезически, картографски и кадастрални дейности.

Законът е класика в жанра:

1. Има си **Камара** на инженерите по геодезия;
2. Камарата определя **минимални цени** за изпълнение на геодезически, картографски и кадастрални дейности и следи за спазването им;
3. Инженерите по геодезия, които извършват дейности по геодезия, картография и кадастър, **задължително членуват в Камарата** на инженерите по

геодезия (доброволно е членството на инженери по геодезия, които са служители в администрацията на органите на изпълнителната власт и на общините; или не работят по специалността си).

Толкова ни е познато това и толкова е сбъркана логиката, че считаме, че пак трябва да посочим негативните ефекти от регулацията:

- Долният праг за услугите ограничава конкуренцията между упражняващите професията;
- Минималните цени задържат цените за потребителите на определено минимално ниво;
- Предоставя се дискреционна власт на Камарата;
- Камарата събира еднократни встъпителни вноски и годишни вноски, които представляват вид данък върху упражняващите професията;

- Задължителността за членство в Камарата нарушава принципа на свободно сдружаване.

Въпросът е защо се повтаря една и съща грешка?

Едното обяснение е, че законодателите не могат да проумеят, че този тип регулации не са логични от икономическа гледна точка.

Другото обяснение е, че всички негативни ефекти са ясни, но определени заинтересовани групи успяват да се наложат, за да получат привилегии и защита, и ресорното министерство не успява да наложи волята си за свободен пазар.

Има и трето обяснение – на никой не му пука.

Ако е първото – ние можем да помогнем със сметка какви са разходите и ползите от минималните цени за геодезистите, потребителите и държавата.

Ако причината са второто и трето обяснение – какъв Европейски съюз, какъв пазар, каква свобода?!

Честит рожден ден, професор Фридман!

Велико Димитров

В понеделник тази седмица (31.07.2006), един от най-изтъкнатите защитници на свободния пазар и индивидуалната свобода през изминалия век – Милтън Фридман – навърши 94 години.

Дългогодишният му изследователски интерес е насочен в областите микро- и макроикономика, икономическа история и статистика. Заключениета и изводите, до които достига, емпирично доказват по-високата ефективност на икономиката, при ограничена намеса в нея от страна на държавата. Милтън Фридман също така се счита за основоположник на монетаризма и по-точно възкресител на количествената теория на парите като инструмент на икономическата политика и детерминанта на инфлацията.

В по-конкретен план основните му достижения са свързани с:

- Емпирични доказателства, че наличието на лицензионни режими

кореспондира с по-високи цени за крайния потребител, отколкото те биха били ако нямаше пречка на входа от страната на предлагането;

- Доказателства, че потреблението на домакинствата зависи не от годишния им доход, както твърди Кейнс, а от очаквания доход през целия им живот;
- Доказване на икономическата* целесъобразност от наличието на платена доброволна армия и незадължителна военна служба;
- Обосноваване на необходимостта от въвеждане на ваучерна система в образованието като предпоставка за повишаване на неговото качество и оптимизиране на извършваните разходи чрез създаване на условия за конкуриране на образователните институции една с друга;
- Емпирични доказателства, че нивото на цените зависи от паричното предлагане (което в повечето държави се определя от централната банка) и следователно, че чрез печатане на пари

като източник на средства за финансиране на бюджетни дефицити, държавата може да генерира или ускори инфлацията.

Заради задълбочената изследователска и активната си преподавателска дейност през годините, Милтън Фридман е отличен с редица от най-значимите награди, между които и тази за икономически науки на Шведската банка в памет на Алфред Нобел:

- 1951 г. – Медал “Джон Бейтс Кларк” (за забележителни постижения в сферата на икономиката от изследователи под 40 години);
- 1976 г. – Нобелова награда за икономика;
- 1988 г. – Президентски медал за свобода;
- 1988 г. – Национален медал за наука.

Американският икономист все още се радва на отлично здраве и продължава да бъде непоклатим защитник на необходимостта от минимум държава и свободен капитализъм като единствените гаранции за икономически просперитет и социален мир.

Професор Фридман и Румен Овчаров

Трудно би могла да бъде намерена, каквато и да е прилика между двамата.

Все пак, тъй като министър Овчаров в свое изказване преди около десет дни**, в желанието си да намери някакви аргументи в подкрепа на идеята му за държава – още по-голям енергиен монополист, се позова на

професор Фридман, бихме искали да направим кратко уточнение чрез негови собствени думи:

“Когато правителството ... се опитва да пренареди икономиката или да помогне на определени интереси, разходите са по линия на неефективност, липса на иновации и загуба на свобода. Правителството трябва да бъде рефер, а не активен играч.”

Предполагаме, че министър Овчаров не познава изследванията и заключенията, до които е достигнал професор Фридман през своята дългогодишна кариера. На неговото внимание, както и на всички останали, които са заинтересовани да научат защо някои държави просперират и хората в тях живеят по-добре, отколкото в други, предлагаме следната книга:

“The Essence of Friedman”

Hoover Institution Press, Stanford University, Stanford, California, 1987

Редактор: Kurt R. Leube

* Освен положителните чисто икономическите аспекти, преминаването към доброволна армия разширява и прилагането на фундаментална общочовешка ценност като правото на свободен избор, чиято стойност трудно би могла да бъде измерена.

** Конференция на тема “България и политиката на енергийна сигурност”, организирана от Института за регионални и международни изследвания, 25.07.2006 г

Институт за пазарна икономика (www.ime.bg)

Красен Станчев, Светла Костадинова, Димитър Чобанов, Адриана Младенова, Велико Димитров

© Коментарните материали от Прегледа на стопанската политика са обект на авторско право.

От 1 февруари 2003 г. Институтът за пазарна икономика въведе абонамент за правото да се препечатват коментарни материали от бюлетина, за да покрие частично разходите по издаването му.

За връзка и въпроси: Светла Костадинова 02/952 62 66, 952 35 03; svetlak@ime.bg